

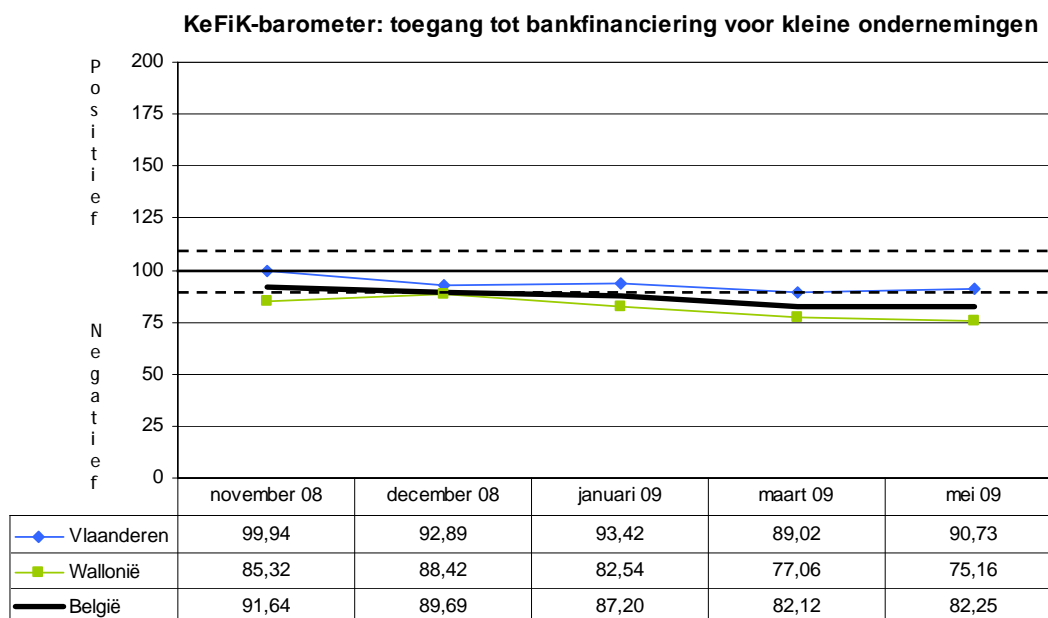
**Barometer 5: toegang tot bankfinanciering voor kleine ondernemingen
- mei 2009 -**

De barometer praktisch

- In mei 09 werden 645 ondernemingen met maximum 10 werknemers (inclusief bedrijfsleider) ondervraagd
- Periode van 4 tot 13 mei 09
- Volgende enquête juli 09
- 11 vragen voor de barometer + 2 variabele vragen
- Schaal barometer: 0 - 200 waarbij 0 de slechtste situatie is en 200 de beste situatie met 100 als neutrale waarde.
- Schaal subvragen en variabele vragen: 0 - 10 waarbij 0 zeer ongunstig en 10 zeer gunstig met 5 als neutrale waarde.

Evoluties absolute index:

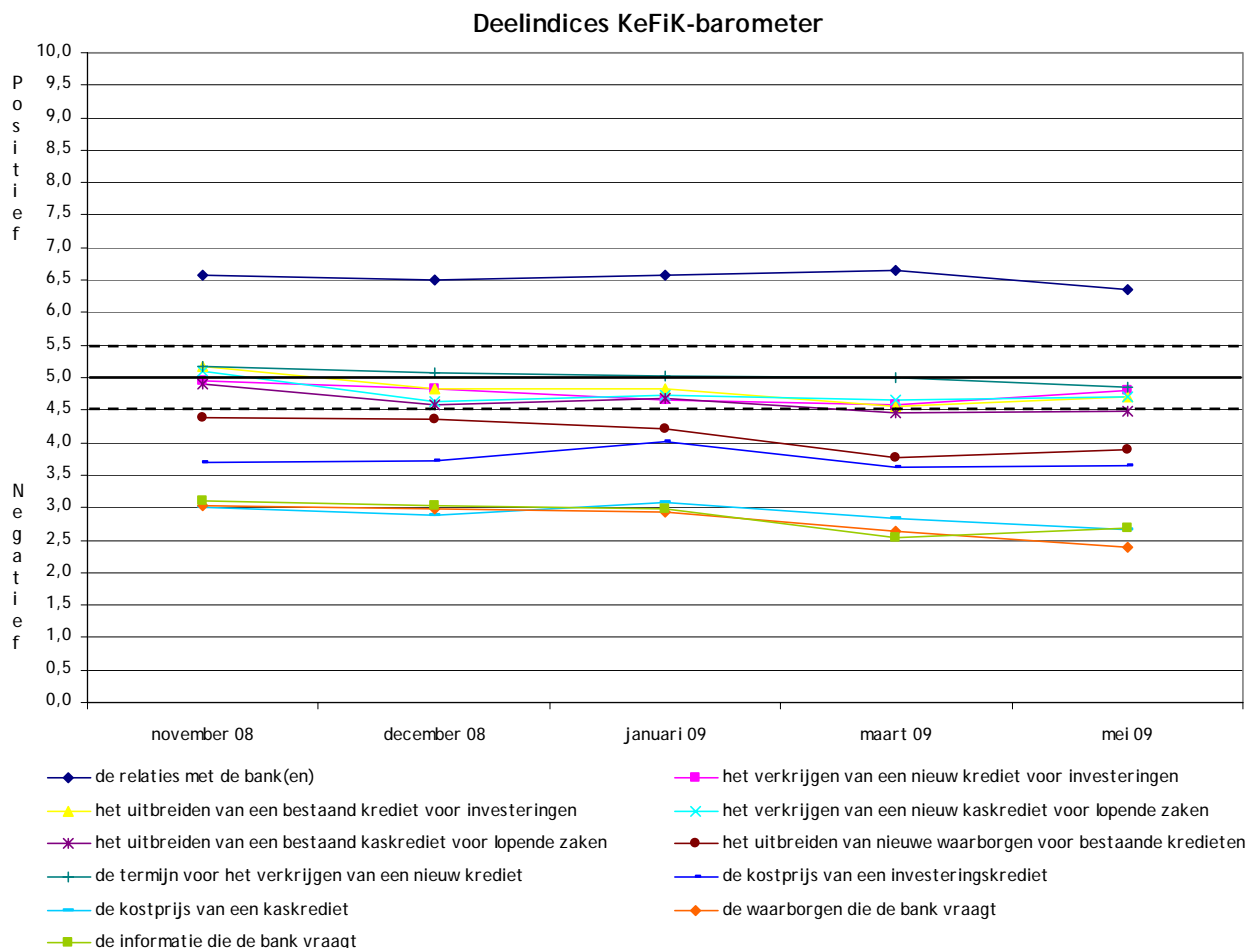
- Van maart naar mei 2009 stagneert de barometer voor België¹ en eindigt op 82,25 punten:
 - 26% van de Belgische KO's is eerder positief
 - 70% van de Belgische KO's is eerder negatief
- Het verschil tussen Vlaanderen en Wallonië is in mei 09 groot (15,57 punten), het grootste verschil sinds de start van de barometer in november 08. Het verschil tussen Brussel en Wallonië is klein met geen 4 punten.

¹ België omvat Vlaanderen, Brussel en Wallonië

Deelindices absolute index

De barometer behoudt in mei dezelfde waarde als in maart (82,2). Dit vertaalt zich op het niveau van de subvragen in 4 dalingen, 6 stijgingen en 1 status quo.

POSITIEF

- De **relaties met de banken** zijn en blijven positief. Van maart naar mei 2009 is er een daling met 0,3 punten tot 6,36 en ligt dus comfortabel boven de kaap van de 5 / 10.

NEUTRAAL

- Het **verkrijgen** van een nieuw **investeringskrediet** blijft in mei neutraal. Er is wel een lichte verschuiving van negatief naar minder negatief. Met een score van 4,79 / 10 blijft de perceptie over het verkrijgen van een nieuw investeringskrediet onder de kaap van 5 en de eerste meting in november (4,95). 45% van de respondenten beoordeelt de toegang tot een nieuw investeringskrediet eerder negatief, 38% eerder positief en 19% neutraal.
- Het **uitbreiden** van een **investeringskrediet** is met 4,7 / 10 neutraal, maar duidelijk aan de negatieve zijde van de grafiek.
- Het **verkrijgen** van een nieuw **kaskrediet** blijft neutraal met 4,7 punten.
- Het **uitbreiden** van een bestaand **kaskrediet** vertoont van november 08 tot mei 09 een dalende trend, met in mei dezelfde waarde als in maart (4,48).
- De **termijn** voor het **verkrijgen** van een **nieuw krediet** is in mei eerder neutraal met een score van 4,86: 38% van de respondenten antwoordt dat de termijn eerder lang is, 36% eerder kort en 26% neutraal.

NEGATIEF
PWI - Prijs-Waarborg-Informatie

- De vraag naar **waarborgen** voor een nieuw krediet wordt al sinds de eerste bevraging duidelijk negatief gepercipieerd. Doorheen de maanden blijft de vraag van de bank naar waarborgen toenemen waardoor de parameter achteruit blijft gaan. In totaal ervaart 78% van de respondenten de vraag naar waarborgen als hoog tot erg hoog, waardoor de perceptie negatief blijft. In Vlaanderen is men minder negatief dan in Wallonië.
- 56% van de respondenten denkt dat de **waarborgen** die door de banken gevraagd worden bij een nieuw krediet misschien tot zeker ook dienen als waarborg voor de reeds bestaande kredieten.
- De vraag naar **informatie** blijft erg hoog en wordt bijgevolg als negatief ervaren (2,69). Concreet vindt maar liefst 75% van de respondenten dat de vraag naar informatie eerder hoog is waarvan 31% zeer hoog. De perceptie binnen de horecasector is opvallend negatiever dan alle andere sectoren in mei. Wanneer een onderneming naar de bank stapt voor financiering is het heel belangrijk dat ze een sterk en goed uitgewerkt businessplan heeft. Volgens de resultaten van de barometer is dit voor de horeca nog belangrijker dan voor de andere sectoren.
- De **kostprijs** voor een **investeringskrediet** blijft hoog. De score op deze subvraag blijft ongewijzigd tegenover de vorige bevraging op 3,63 / 10. De kostprijs voor een investeringskrediet wordt door 57% van de respondenten als eerder tot zeer negatief beoordeeld.
- De **kostprijs** voor een **kaskrediet** blijft hoog. 74% van de respondenten beoordeelt de kostprijs als hoog tot zeer hoog.

0 - 4,5 (negatief) / 4,5 - 5,5 (neutraal) / 5,5 - 10 (positief)	nov 08	dec 08	jan 09	ma 09	mei 09
de relaties met de bank(en)	6,58	6,50	6,57	6,66	6,36
het verkrijgen van een nieuw krediet voor investeringen	4,95	4,83	4,65	4,57	4,79
het uitbreiden van een bestaand krediet voor investeringen	5,17	4,83	4,83	4,55	4,70
het verkrijgen van een nieuw kaskrediet voor lopende zaken	5,10	4,63	4,73	4,66	4,70
het uitbreiden van een bestaand kaskrediet voor lopende zaken	4,90	4,58	4,68	4,45	4,48
het uitbreiden van nieuwe waarborgen voor bestaande kredieten	4,38	4,35	4,22	3,78	3,89
de termijn voor het verkrijgen van een nieuw krediet	5,18	5,08	5,02	5,01	4,86
de kostprijs van een investeringskrediet	3,70	3,73	4,02	3,63	3,63
de kostprijs van een kaskrediet	3,00	2,87	3,07	2,84	2,65
de waarborgen die de bank vraagt	3,03	2,98	2,93	2,64	2,40
de informatie die de bank vraagt	3,11	3,02	2,98	2,54	2,69

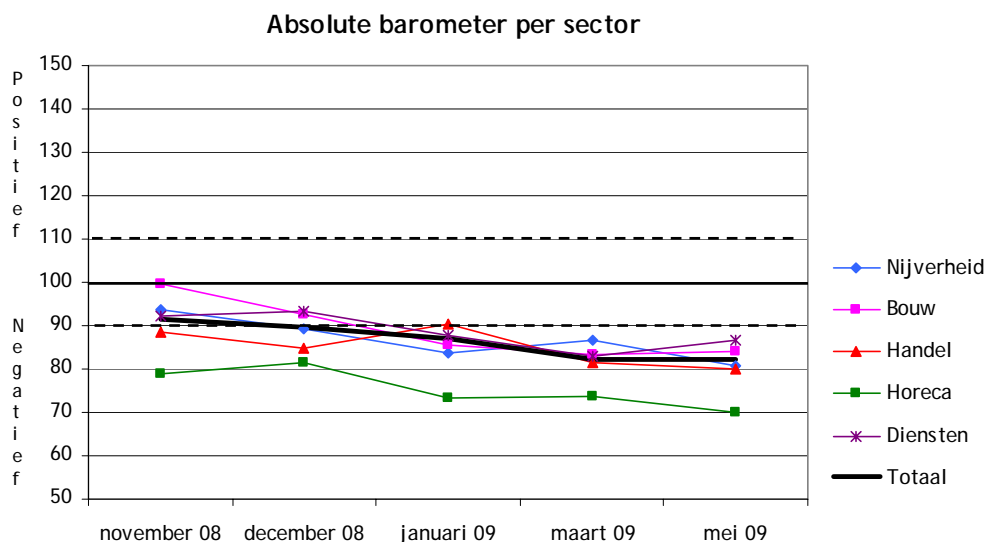
CONCLUSIES

- ➔ Het verkrijgen en uitbreiden van kredieten, zowel lange termijn als korte termijn, is licht neutraler geworden in mei.
- ➔ Voor alle parameters, buiten de perceptie van de relatie met de bank(en), zijn er grote regionale verschillen in de perceptie over toegang tot bankfinanciering. Concreet wil dit zeggen dat Vlaanderen boven het totale cijfer van de parameter scoort en Wallonië en Brussel eronder.
- ➔ Wat betreft de sectoren is de perceptie in de horecasector meestal negatiever dan de andere sectoren, wel valt het op dat voor de waarborgen de nijverheidssector het even overneemt. Misschien komt dit omdat deze sector typisch grotere investeringsbedragen nodig heeft, waardoor dan ook meer waarborgen gevraagd worden.

→ De vraag naar waarborgen blijft hoog doorheen de maanden. Er bestaan echter tal van overheidsmaatregelen om deze problematiek aan te pakken. De drie Belgische regio's hebben elk een waarborgregeling en op het federale niveau kan de ondernemer een achtergestelde lening in cofinanciering nemen. Op die manier wordt het risico dat de bank neemt aanzienlijk gereduceerd.

Sectoren

- De resultaten voor de sectoren liggen relatief dicht bij elkaar en ze gaan er doorheen de maanden allemaal op achteruit. We kunnen stellen dat ze van licht negatief naar negatiever evolueren. Voor de sectoren bouw en horeca kan er een meer specifieke trend geïdentificeerd worden:
- De perceptie binnen de **bouwsector**, die in november 08 nog neutraal was (indexcijfer van 99,7), is doorheen de maanden significant gedaald tot 83,4 punten in maart 09. In mei 09 eindigde deze parameter iets minder negatief op 84,1 punten, kortom nog steeds sterk negatiever dan in november 08.
- De sector van de **horeca** heeft altijd een negatiever verloop gekend dan de andere sectoren, concreet wil dit zeggen dat de resultaten meestal ongeveer 10 punten onder de absolute barometer lagen. Dit is in mei 09 niet anders. De evolutie is wel steeds gelijklopend met de totale barometer.

Twee bijkomende vragen

- Het gemiddelde **ondernemersklimaat** blijft neutraal met 5,05 / 10 (4,94 in maart). Dit resultaat wil echter niet zeggen dat er een grote neutrale groep is, dan wel een grotere groep positieven en negatieven: 35% van de ondernemers ervaart het ondernemersklimaat eerder negatief en 38% eerder positief. Vlaanderen zit iets boven het gemiddelde en Wallonië en Brussel licht eronder. Sectoraal springt bouw eruit met een waarde van 5,79 / 10 die duidelijk positief is. De maandelijkse conjunctuurenquête bij de bedrijven van de NBB (26/05/09) in mei 09 toont een lichte stijging maar het gaat hier om minder negatief eerder dan naar positief. De bouwnijverheid is ook in deze bevraging uitgesproken positiever (minder negatief) dan de sectoren verwerkende nijverheid, handel en diensten aan bedrijven.
- In deze editie van de barometer stelden we voor de tweede keer de vraag of men omwille van de crisis **investerings** zou **uitstellen**. Het antwoord van de respondenten was gelijkaardig aan dat van maart: 37% van de respondenten in België zegt investeringen uit te stellen omwille van de crisis, 54% geeft aan dit niet te doen. Voor de overige 9% was deze vraag niet van toepassing.
De regio's verschillen onderling sterk wat betreft het al dan niet uitstellen van investeringen. Investerings die worden uitgesteld: Vlaanderen (33%), Wallonië (38%) en Brussel (47%).
- De perceptie van het ondernemersklimaat heeft een invloed op het investeringsgedrag van de ondernemers. Naarmate de ondernemer het ondernemersklimaat slechter inschat, is de kans groter dat hij een investering zou uitstellen omwille van de crisis. De stelling wordt in deze editie van de barometer bevestigd.

Facts & figures

- 64% van de respondenten is klant bij één of meerdere banken voor wat betreft beroepskredieten.
- Van januari naar mei 09 is de index voor de ondernemingen met 6-10 werknemers systematisch gedaald om in mei gelijk te schakelen met de ondernemingen met minder dan 6 werknemers. We zouden dus kunnen stellen dat de ondernemers met een iets grotere zaak langer stand hielden tegen de crisis maar nu dan toch hetzelfde sentiment weergeven. In maart 09 gebeurde al hetzelfde voor de ondernemingen met 2-5 werknemers en de bedrijven met 1 werknemer
- Brussel volgt dezelfde evolutie als Wallonië maar dan op een iets lager niveau. In Vlaanderen is de perceptie van de toegang tot bankkredieten algemeen minder negatief dan in Wallonië of Brussel.
- De nuances zitten tussen meer of minder negatief, maar van positieve evoluties is er geen sprake in de barometer van mei 09.

Contactpersoon

Kristien Van Sweevelt
Economiste KeFiK
02/210.87.96
kvs@cefip-kefik.be